

Memorandum

účastníků konference Obnova památek 2012 - Tradiční řemesla v památkové péči
pořádané STUDIEM AXIS, NPÚ, ČNK ICOMOS a Ústavem památkové péče FA ČVUT
ve dnech 20. a 21. března 2012 v Praze

Tradiční stavební postupy a materiály – tak jak je chápeme ve spojení se záchranou stavebních památek - reprezentují rozsáhlý souhrn časem prověřených, propracovaných dovedností, které jsou provázeny efektivním využíváním přírodních zdrojů. Tradiční stavební postupy, které jsou v péči o architektonické dědictví nenahraditelné, zahrnují úsporný způsob i organizaci práce při výrobě i výstavbě. Jsou charakteristické minimalizací energetické náročnosti a dominantním využíváním rukodělné práce. Až do konce 19. století to byly prostředky předávané v průběhu mnoha desítek generací a zdokonalované novými poznatky a zkušenostmi.

Dnes je existence tradičních řemesel v péči o památky v ohrožení. Zachování znalosti a udržení, i postupné oživení schopnosti aplikace tradičních technologií a postupů při záchraně památek je základní podmínkou úspěšné péče o památky. Závažnost tohoto tématu je s postupem času stále naléhavější. Proto je nutné o zachování tradičních technologií, postupů a řemeslných dovedností společně a velmi intenzivně usilovat. Zaniknou-li veškeré dovednosti, s jejichž pomocí byla díla v minulosti vytvořena, zaniknou i památky samé.

Významné a pro udržitelnou existenci stavebních památek z epochy do konce 19. století zásadní a proto nejen zachování hodné, ale i ochrany hodné jsou příznivé parametry (specifické vlastnosti) tradičních historických materiálů. V rámci tradiční stavby vytvářejí kámen, dřevo, vápno, písek či hlína vzájemně propojenou a na změny citlivě reagující strukturu, neboli stavebně technický systém tradičního stavebního díla. Zaslужují proto zachování a citlivou péči. Jsou to nenahraditelné prostředky pro udržitelnou péči o stavby, vzniklé úsilím našich předků za mnoho staletí.

Mechanickým vnášením soudobých stavebních materiálů a postupů v péči o produkty tradičního stavitelství hrozí v dohledné době úplný zánik po věky zažitých a kontinuálně zdokonalovaných řemeslných dovedností, zkušeností, znalostí a v důsledku toho i fatální pokles hodnot a materiálově-technické, řemeslné a umělecko řemeslné výlučnosti stavebních památek.

Nesmíme dopustit likvidaci tradičních řemesel a materiálů neuváženou, nebo příliš vstřícnou aplikací soudobých technických norem a standardů (např. předpisy na hygienu nebo např. na energetickou soběstačnost staveb). Památky potřebují výjimky z těchto pravidel! **Vnášení** soudobých stavebních systémů v péči o památky tyto ochuzuje a z dlouhodobého hlediska péči zpravidla také enormně prodražuje.

Zájem na uchování tradičních řemesel by měl zřetelně deklarovat stát, přičemž jeho podpora by se měla projevit nejen aktivněji v oblasti popularizační, ale zejména i vytvářením potřebných zákonných norem. Je zapotřebí připomenout Zákon 56/1957 Sb, ve kterém se stát zavazoval k zachování a rozvíjení lidových tradic a řemesel v oblasti uměleckých řemesel a lidové tvořivosti, jako součásti našeho kulturního dědictví. Přestože byl protkán socialistickou ideologií, navazoval na starší fungující právní normu, ale hlavně naplňoval své základní ustanovení, tj. vytvořit předpoklady

pro zachování a rozvoj uměleckých řemesel. Zrušením tohoto zákona se stát zřekl části svého kulturního dědictví a zanikající profese v džungli tržního mechanismu pouze potvrzují, že ne vše se dá vyčíslit penězi.

Úspěšnost úsilí o uchování a rozvíjení tradičních stavebních postupů, řemesel a technologií při ochraně památek je zásadně podmíněna aktivitou a odbornou erudicí těch, kteří se jakkoliv v oboru záchrany stavebních památek angažují. Je nutné, aby se na obnově tradičních stavebních památek podíleli pouze ti, kteří mají dostatečné odborné znalosti a praktické zkušenosti v oblasti aplikace tradičních technologií a materiálů.

Velmi aktuální je odborná výchova a speciální licence nejen pro restaurátory, ale i pro ty přímé aktéry, kteří se v záchrane památek chtějí angažovat, pro řemeslníky, památkové technology, architekty a projektanty i např. pro zpracovatele SHP. Zahájení certifikace ověřených řemeslníků lze považovat za důležitý krok pro podporu kvalitních oprav a zachování památek a lze si jen přát, aby tento záměr podpořil všeobecnou snahu o obrodu tradičních řemesel a jejich uplatnění v celé šíři péče o naše kulturní dědictví.

Je zapotřebí připomenout, že dnešní systém financování záchrany památek nebere zřetel na specifika péče o památky ani na elementární podmínky pro uplatnění tradičních technologií. Je nezbytné změnit stav setrvalé kritizovaného financování stavebních i restaurátorských prací, které nutí posouvat realizace do nevhodných klimatických či časových podmínek. Takový systém je v rozporu s oborovými specifiky. Systémově nesprávně koncipované financování vyvolává nezodpovědné mrhání prostředky, kterých se na památky stále nedostává a především ohrožuje samu podstatu památek. V péči o památky je zapotřebí preferovat průběžnou odbornou údržbu, konzervaci a šetrné cyklické opravy, nikoliv občasné jednorázové, z důvodů dlouhodobě zanedbané údržby zpravidla velmi nákladné celkové rekonstrukce, které nejen zbytečně odčerpávají nadměrné finanční prostředky, ale především ochuzují hodnotový potenciál a autenticitu památek

Kvalitu péče o památky velmi negativně ovlivňuje také systém výběrových řízení a způsob hodnocení nabídek, kdy jediným kritériem pro výběr subjektů, zasahujících do památek je výše cenové nabídky. Tato pro autenticitu památek nevhodná, nezřídka ničující praxe je uplatňována i při výběrových řízeních, zadávaných samotným Ministerstvem kultury a Národním památkovým ústavem na akce obnovy souboru excelentních památek, spravovaných státem!

Péče o zachování tradičních stavebních postupů, řemesel a technologií je závažným celospolečenským úkolem. Proto je zapotřebí motivovat vlastníky památek k tomu, aby se snažili pochopit zvláštní nároky na provádění prací obnovy památek. Cestou k posílení jejich motivace je cílená odborná osvěta, která by měla být podstatně širší, mnohem promyšlenější, argumentačně propracovanější a efektivnější.
